

Skapande ungdom @ Sättra Brunn – ett ungdomsprojekt sommaren 2018

Brunnsmuseet Sättra Brunn beviljades den sista april 2018 ett ekonomiskt bidrag á 15000 kronor för att engagera unga på arbetslivsmuseer. Bidraget utbetalas av Arbetets museum i samarbete med Arbetslivsmuseernas samarbetsråd - Arbetsam. Bidraget har kunnat sökas av arbetslivsmuseer som ”arbetar med eller vill börja arbeta tillsammans med unga (10–25 år).” Detta är första gången Brunnsmuseet beviljas bidrag för att genomföra ett ungdomsprojekt.

I utlysningen av bidraget gavs olika kriterier för vad bidraget ska kunna användas till. Detta projekt kommer beröra följande kriterier:

- Gränsöverskridande projekt, huvudsakligen generationsöverskridande
- Ungdomar involverade i museiverksamheten
- Feriearbete
- Kurser/utbildningar för unga inom museet
- Praktisk kunskapsöverföring inför framtiden

Brunnsmuseets initiativ för att engagera unga på vårt arbetslivsmuseum har vi valt att kalla ”Skapande ungdom @ Sättra Brunn” och sträckte sig från den 26 maj 2018 till den 1 november samma år. Under projektperioden sysselsattes sammanlagt sex ungdomar i åldrarna 17–24 år. Projektet kom att kretsa mycket kring film, ett i museisammanhang fortfarande något nytt medium som är populärt inte minst bland unga. Brunnsmuseets ansökan utgjordes av tre delar, som var och en kompletterar museets kontinuerliga verksamhet som bedrivs oberoende av projektet. De tre delarna bestod av:

- ❖ Kulturvandringen II – filmatiserad rundvandring med tidigare intendent
- ❖ Feriearbete – sommarjobb för skolungdom
- ❖ Rekrytering & intresseskapande insatser – att attrahera och rekrytera unga kompetenser

Utöver denna projektrapport finns en film på Brunnsmuseets YouTube-kanal som visar de olika filmprojekt som vi haft under sommaren. Skanna QR-koden här intill eller skriv in kortlänken i en webbläsare. Videon heter ”Engagera unga på arbetslivsmuseer (Skapande ungdom 2018)” och är 4,5 minuter lång. I denna projektrapport kommer vi utförligt berätta om våra erfarenheter av projektet. Rapporten vänder sig framförallt till dig som är verksam inom något ideellt arbetslivsmuseum. Förhoppningen är att rapporten ska inspirera andra arbetslivsmuseer att använda film som inkörsport för att engagera unga och kunna genomföra liknande projekt. Projektsamordnare och författare till denna rapport är föreningens sekreterare Gustav Lundin, 24 år.

Projektrapporten och samtliga fotografier är licensierade med Creative Commons BY-SA vilket innebär att bilderna får användas under förutsättning att fotografen attribueras (namnges) och att eventuella bearbetningar av bilderna delas under samma villkor. Fotograf är Gustav Lundin om inte annat anges i bildtexten.

Bakgrund

Innan vi går in på redovisningen av projektet, så kan det vara på sin plats med en kort introduktion om vilka vi är som arrangerat projektet. Brunnsmuseet Sätra Brunn är ett ideellt arbetslivsmuseum med syfte att bevara och berätta om kurorten Sätra Brunns kulturarv. Sätra Brunn är en kurort i närheten av Sala som etablerades 1700.

Några årtal i korthet

Brunnsmuseet började sin verksamhet hösten 2013. Vår första sommarutställning ”Att knådas eller dö” höll öppet under sommaren 2014. Den 12 september 2016 beslutade arbetsgruppen att titulera sig som ett ”arbetslivsmuseum” och vi tilldelades ID-numret 4641 i den databas som då låg under *arbetslivsmuseer.se*. Arbetsgruppen för Brunnsmuseet registrerades som ideell förening 6 april 2017. Kort därefter blev vi en av drygt 500 medlemmar i arbetslivsmuseernas samarbetsråd - Arbetsam.

Open Sources Sätra Brunn

Sedan hösten 2014 har Brunnsmuseet arbetat systematiskt för att bredda och fördjupa kunskapsbasen kring Sätra Brunns historia och sprida denna kunskap på ett modernt och kreativt sätt. Detta genom att uppmuntra idéer om kollaborativt skapande, att använda fria kulturlicenser och utveckla nya tillvägagångssätt inte minst för de ideella arbetslivsmuseerna. Ledmotiven för detta arbete har varit öppenhet, tillgänglighet och nyfikenhet. När initiativet har växt i omfattning valde vi att ge det ett namn som avspeglar vad det hela handlar om. Vi har valt att kalla det ”Open Sources Sätra Brunn”, vilket är en dubbeltydighet av öppenhet och vattenkällorna.

Open Sources
Sätra Brunn

Initiativet ämnar komplettera Brunnsmuseets utställningsverksamhet, och skapa förutsättningar för djupdykningar i de historiska källorna. Inom projektet har vi bland annat anpassat en hundra år gammal krönika till e-bok och gjort en skriftserie som tar upp olika ämnen av brunnens mångfacetterade historia. Initiativet finansieras i dagsläget genom Brunnsmuseets egna medel och ideella insatser.

Kulturvandringen II

”Kulturvandring” är ett koncept som kan liknas vid en filmatiserad guidning, med utgångspunkt från den berörda platsen och dess kulturhistoriska värden. Detta koncept har tidigare funnits på brunnen, men vandringarna har inte filmatiserats – inte förrän Brunnsmuseet tog initiativ till detta i samband med invigningen av vår sommarutställning 2016. För uppdraget anlätades då produktionsbolaget iNDEPT från Västerås, ett filmteam bestående av skapande ungdomar.

Drygt två år senare i maj 2018 arrangerades uppföljaren, som vi valde att kalla ”Kulturvandringen II”. Med hänsyn till våra goda erfarenheter från 2016 valde vi även denna gång att anlita ett team av unga filmskapare. Denna gång gick uppdraget till FILMKOLLEKTIVET i Västerås. Vi hörde även med det tidigare filmteamet iNDEPT som vi var nöjda med senast, men de hade byggt på sig erfarenhet och deras arvode hade höjts till sådan grad att något samarbete inte var aktuellt. Avtalet med Filmkollektivet var av nödvändighet redan färdigt innan vi fått bekräftat att vi tilldelats bidraget från Arbetsam, en naturlig konsekvens av att bidraget har relativt kort framförhållning, på gott och ont.

Figur 1. Höjdpunkt från Brunnsmuseets Instagram den 26 maj 2018, med texten "Kulturvandringen är igång!" följt av tre solar.

Kulturvandringen genomfördes lördagen den 26 maj. Det var en lättnad att konstatera att vädret visade sin vackraste sida just denna dag. Teamet skickade tre personer: Anton Carlsson, Emil Pärlesköld, båda 18 år, och Mattias Greijer, 19 år. Vår guideperson är en tidigare intendent på Sättra Brunn under trettio år, den 92-årige Nils-Johan Höglund. Denna kunskapsöverföring från en generation till en annan svarar upp mot kriteriet att vara generationsöverskridande och framhölls som särskilt angeläget av bidragsjuryn.

Figur 2. Anton från Filmkollektivet med huvudkamera, monterad på stativ.

Integriteten är viktig

Innan filmkamerorna startade så informerades de åtföljande personerna att kulturvandringen kommer att filmas, och att personerna kommer kunna synas på film. Genom att följa med under kulturvandringen har personerna därmed samtyckt till detta. Ifall det varit någon som inte samtyckt till detta så hade den personen kunnat hålla sig bakom kamerorna och informerat filmansvariga, men något sådant önskemål inkom ej. Det är viktigt att informera med hänsyn till den personliga integriteten.

*Figur 3a. Emil från Filmkollektivet som filmar så kallat B-foto, med kompletterande filmmaterial.
Figur 3b. Anhalt vid Brunnsgården, där intendent Höglund vill visa de nyplanterade kastanjeträden.*

Utöver att filma själva kulturvandringen hade filmteamet även tagit initiativ till att filma kompletterande material från luften med hjälp av en drönare. Drönarfotografering har genomförts på brunnsområdet tidigare men av andra aktörer, så detta material har inte varit fritt för oss att använda. Tidigare drönarfotograferingar har dock visat sig ge ett fantastiskt resultat, och bidragit till nya perspektiv som är utöver det vanliga. Filmkollektivets drönarfotografering resulterade i en fristående filmproduktion i form av en två minuter lång kortfilm med hopklipp av drönarsekvenserna, utöver själva Kulturvandringen.

När filmteamet klippt och redigerat färdigt båda filmerna så laddades de upp privat till YouTube och delades med oss. Endast den med rätt delningslänk kan se filmerna som delas på detta sätt, vilket är ett smidigt sätt att samarbeta kring större filmprojekt eftersom den renderade filmen oftast blir för stor för att skickas exempelvis via e-post.

Ett tips för föreningar som har planer på att anlita externa filmteam är att komma överens om hur materialet får användas samt att allt råmaterial kommer föreningen tillhanda. I vårt fall var detta särskilt viktigt då filmteamet som vi anlitat till vardags gör mycket reklamfilmer, där

produktionsbolaget själva behåller upphovsrätten. Filmkollektivet var mycket tillmötesgående när vi påtalade hur vi tänkt att materialet skulle användas och vi har således fulla rättigheter. Hela råmaterialet lades över på en extern hårddisk som filmteamet fått med sig från oss efter inspelningen. Det rekommenderas att hårddisken är/har tillgängligt minst 500 gigabyte (motsvarande en halv terabyte), men det kan behövas mer lagringsutrymme beroende på materialets kvalitet och omfattning. Drönarfilmen blev två minuter lång, men det filmade materialet är sammanlagt mer än en halvtimme.

Tänk också på att det är ni som utgivare som står ansvariga för er produkt. Ni behöver därför se till att upphovsrätten för ingående delar är utredda. I vårt fall var det viktigt för oss att kunna publicera filmen med Creative Commons-licens, men för att kunna göra detta så var vi först tvungna att byta ut det pålagda ljudspåret för drönarfilmen. Filmteamet hade av allt att döma betalat en licens för musiken, men det räcker inte för att därigenom licensiera hela verket som Creative Commons. För att kunna göra det krävs att både bild och ljud har fri licens.

Figur 4. Stillbild ur drönarfilmen med landsvägen och de gamla badhusen, 'Badanstalten', i förgrunden. CC BY-SA Brunnsmuseet.

För att distribuera vår drönarfilm ansökte vi om tillstånd enligt lagen om skydd för geografisk information, som omfattar alla som önskar ”sprida flygfoto och andra typer av avbildningar av Sveriges yta framställda med luftfarkost”. Spridningstillståndet prövas av Lantmäteriet genom en granskning utifrån totalförsvarsynpunkt. Det kan i sammanhanget tilläggas att statlig granskning av bilder tagna från luften inte

är något nytt – i äldre flygfotografier går det ofta att läsa något i stil med att bilden är ”Granskad och Godkänd av Försvarsstaben”, och det är alltså anledningen till varför stämpeln finns där.

I ansökan till Lantmäteriet får man uppge detaljer såsom vilken typ av fotografering det varit fråga om och vilken typ av terräng som syns på bilderna, samt om det är i närheten av strategiskt viktiga platser för totalförsvaret, såsom start- och landningsplatser. Efter något dygn fick vi en länk för att ladda upp filmen online. Knappt tio arbetsdagar senare hade vi fått beviljat spridningstillstånd. Beslutet har fått diarienummer 601-2018/6870. Beslutet skickades till oss med posten.

Feriearbete

I likhet med många andra arbetslivsmuseet så har Brunnsmuseet flera verksamheter som särskilt under sommartid är lämpliga för att kunna ta emot sommarjobbade ungdomar. Det skulle kunna vara för att bemanna sommarutställningen, att utveckla en guideverksamhet i museets regi, arbete kring arkivering och digitalisering eller praktisk sortering och röjning.

Som bakgrund kan också nämnas att Brunnsmuseet även tidigare haft sommaranställda vid sidan om våra ideella medlemmar. Det gällde Kulturarvslyftet 2014, en arbetsmarknadspolitisk åtgärd som samordnades av Riksantikvarieämbetet och innebar möjligheter till subventionerad ersättning för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. Dessa resurser användes till bemanning och digitalisering. Vi har tidigare även haft en ung vuxen genom Work4You, som var särskilt intresserad av ljud varvid han skapade den stämningsfulla ljudkuliss med lugnande harmoni och rinnande vatten som användes i vår sommarutställning 2015. Detta är exempel på att den ideella sektorn kan ta ett socialt ansvar.

Beträffande årets feriejobbare stod ingen sådan lönesubvention till buds. Ersättning för ungdomarna var tänkt att baseras på Sala kommuns lönenorm för sommarjobbare. Bidraget beräknades kunna sysselsätta två ungdomar, som anlitas i den utsträckning som bidraget täcker. Bidraget förväntas räcka för åtminstone 40 arbetstimmar per ungdom, detta beräknat på att ungdomen är 18 år. Omkostnader i form av försäkring för arbetarna behövde också täckas inom ramen för projektbidraget.

För att kunna rekrytera ungdomar med kort varsel tog vi kontakt med Sala kommuns arbetsmarknadsenhet. Kommunen var mycket hjälpsamma och vi ombads att skriva ihop en ansökan om sommarjobbet som sedan skickades ut till de ungdomar i kommunen som sökt men inte fått sommarjobb genom kommunen samt tre ungdomar som missat sista ansökningsdag för kommunens sommarjobb. Utskicket är här medtaget i sin helhet.

Vill du arbeta på ett arbetslivsmuseum i sommar?

Brunnsmuseet på Sättra Brunn har fått pengar för att genomföra ett ungdomsprojekt under sommaren 2018. Projektet går under namnet ”Skapande ungdom @ Sättra Brunn” och en del i detta är att sysselsätta skolungdomar i museets verksamhet.

Omfattningen av arbetet bestäms av dig som söker i samråd med museet, men är planerat utifrån en omfattning av 40 arbetstimmar, under främst juli och/eller augusti månad. Det motsvarar ungefär sex timmar i veckan under sex veckors tid. Omfattningen påverkas av din ålder, när du är tillgänglig samt vilka andra kostnader som museet behöver betala för att kunna anlita dig. Lön utgår enligt Sala kommuns lönenivåer för sommarjobbare.

Brunnsmuseet är ett ideellt arbetslivsmuseum med syfte att bevara och berätta om kurorten Sättra Brunns kulturarv. Museets verksamhet består av två delar. Den ena delen är museets sommarutställning, som är öppen varje lördag kl. 11-16 fram till den 7 september. Den andra delen består av året-runt-arbete i form av bland annat digitalisering och arkivering, att sprida museets verksamhet genom sociala medier (Instagram, Facebook och Twitter @Brunnsmuseet) samt att på andra sätt skapa intresse kring museets verksamhet och Sättra Brunns historia. Vi arbetar också flitigt med digital teknik, såsom minidatorn Raspberry pi.

Vi söker dig som på något sätt kan bidra till museets arbete. Det kan handla om att ”forska” i våra arkiv, illustrera människor och byggnader, skanna bilder och dokument, skapa nya sätt att kommunicera museets verksamhet, eller något helt annat -

möjligheterna är stora! Under sommaren har vi även behov av att iordningställa nya utrymmen för museets arbete, så om du kan tänka dig att packa och bära så är det positivt! Arbetsplatsen är i första hand Sättra Brunnns kurort.

Skicka in din ansökan där du berättar om dig själv, dina födelsedata (år, månad, dag) och var du bor, vad du är intresserad av och vad du kan bidra med! Ingen tidigare erfarenhet krävs, vi lägger istället stor vikt vid personlig lämplighet och dina kreativa idéer. Går det bra så finns också möjlighet att efter sommaren fortsätta jobba med museet ideellt - ett bra sätt att kunna förverkliga dina idéer och skapa en god referens inför framtiden.

Ansökan skickas till Brunnsmuseets projektsamordnare för Skapande ungdom via mejl. Vid frågor kan du även skicka SMS, se kontaktuppgifter nedan. Skicka in din intresseanmälan senast den 15 juni. Återkoppling ges till alla ansökningar.

Gensvaret för mejlet var över förväntan, med många intresseanmälningar och ambitiösa jobbansökningar. Eftersom utskicket gjordes genom kommunen till dem som sökt kommunens sommarjobb, så var åldersspannet begränsat till den som kunnat söka kommunens sommarjobb, motsvarande årskurs 9 alternativt första eller andra året på gymnasiet, i normalfallet 15–17 år.

I projektansökan gjordes en preliminär beräkning om att kunna anställa två ungdomar för motsvarande ett par veckors tjänst. Det var också med förhoppning om att kunna utnyttja kommunens lönenivåer enligt kollektivavtal samt möjligen någon skattemässig förmån, sett till att vi är en ideell förening och endast ska anställa ungdomar för en kortare tidsperiod. Det visade sig dock att kommunens kollektivavtal ej var tillämpligt samt att ingen skattemässig fördel var tillgänglig för oss som ideell kulturförening. Det finns förvisso en bestämmelse om att inkomster under 22750 kronor under ett kalenderår inte behöver beskattas, men denna regel gäller endast ideell idrottsverksamhet och inte ideell kulturverksamhet. Något trist och tvetydigt, men likväl en verklighet vi behöver rätta oss efter.

Sammantaget innebar den högre lönen samt pålägg i form av arbetsgivaravgifter, skatt och försäkring att vi inte vågade riskera att spräcka kostnadstaket genom att anställa fler än endast en person. Bland de inkomna ansökningarna var många väldigt ambitiösa, som om det gällde ett permanent heltidsjobb. Tyvärr var dock de flesta inte ansökningarna något annat än vi hade tänkt oss. I utlysningen nämndes explicit att ingen tidigare erfarenhet krävdes och att vi istället skulle lägga stor vikt vid personlig lämplighet och den sökandes kreativa idéer utifrån ett personligt intresse. De ansökningar vi fick var däremot till största delen uppräknningar över tidigare jobb med ytterst kort beskrivning av den sökandes personliga intressen och idéer. Tyvärr har det inte funnits tid att göra försök till att komplettera dessa ofullständiga ansökningar. Detta är heller inte något som görs vid vanliga jobbansökningar, utan den sökande ansvarar själv för att läsa och följa dem premisser som arbetsgivaren ställer upp i utlysningen.

Något som vi däremot prioriterade högt var den utlovade återkopplingen även för dem som inte fått jobbet. Jag har personlig erfarenhet av att gå i veckor och fundera kring om man kanske skulle bli kallad till intervju för ett jobb, men man inte fått någon återkoppling överhuvudtaget.

Den person som vi efter rekryteringsförfarandet ansåg vara bäst lämpad för jobbet heter Jennie, 17 år och hemmahörande i Sala, som vi anställde efter en kortare intervju per telefon. Torsdagen den 12 juli hölls en arbetsplatsintroduktion under tre timmar med museets Tohbbe Lindblom. Den bestod av en rundvisning av brunnsområdet, möten med några verksamma personer vid brunnen som råkade vara runt just då, och en beskrivning av vad vi som museum gör och står för. Under introduktionen diskuterades möjliga vägar för ett sommarjobb.

Utöver redan nämna uppgifter såsom att bemanna sommarutställningen, att utveckla en guideverksamhet i museets regi, arbete kring arkivering och digitalisering eller praktisk sortering och röjning så nämndes att göra en genomlysning av museets arbete mot ungdomar och att dokumentera kyrkan som möjliga arbetsuppgifter. Jennie ombads att läsa igenom vår projektansökan och se vilka tankar och idéer hon får för att vi ska klara av vad vi lovat Arbetets museum och Arbetsam.

Jennie kom att omfamna arbetet som en slags ”ungdomskonsult” eller ”expert i ungdomlighet”. Hon tog själv initiativ till att göra en enkätundersökning bland sina jämnåriga vänner där hon frågade om de hört talas om Brunnsmuseum sedan tidigare. Här nedan följer enkäten i sin helhet.

docs.google.com	docs.google.com
Brunnsmuseet i Sättra brunn	
Din ålder!	
☐ 13-15	
☐ 16-19	
Visste du att Brunnsmuseet fanns?	
☐ Ja	
☐ Nej	
Har du besökt Brunnsmuseet?	
☐ Ja	
☐ Nej	
Om du besökt Brunnsmuseet, skulle du rekommendera det för andra?	
☐ Ja	
☐ Nej	
☐ Har inte varit där	
Är intresserad av att besöka Brunnsmuseet?	
☐ Ja	
☐ Nej	
☐ Kanske	
Har du besökt Sättra brunn någon gång?	
☐ Ja	
☐ Nej	
	Skulle du vara intresserad av ett sommarläger på Sättra brunn med ett gemensamt projekt att jobba med?
	☐ Ja
	☐ Nej
	Om du skulle vara intresserad av ett sommarläger, vad lockar dig mest?
	☐ Rusta upp ett hus/stuga tillsammans
	☐ Skapa en utställning tillsammans
	☐ Tillsammans utforma en plan på hur Brunnsmuseet ska bli mer attraktivt för besökare
	☐ Övrigt: _____
	Skulle du vara intresserad av en guidad tur på Brunnsmuseet och/eller runt andra delar av Sättra brunn?
	☐ Ja
	☐ Nej
	☐ Kanske
	Om det fanns en lokal för ungdomar i Sättra Brunn, skulle du vara intresserad av att besöka den då (om förbindelser går att lösa)?
	☐ Ja
	☐ Nej
	☐ Kanske
	Vad skulle du vilja ha för typ av aktiviteter i lokalen isåfall?
	Ditt svar _____
	Har du någon idé på hur ett museum bli mer attraktivt för ungdomar?

Enkätsvaren visade att blott en av tio tillfrågade hade hört talas om oss tidigare. Resultatet var inte förvånande, men belyser ändå att vi har arbete som återstår för att nå ut bland unga i kommunen. I samband med detta tog vi även fram statistik för vårt Instagram-konto, som visade att blott knappt 7% av våra följare tillhörde åldersgruppen 13–24, i åldersgruppen 55+ var det dubbelt så många trots att användningen av sociala medier relativt sett är betydligt större bland unga.

Jennie föreslog att vi skulle satsa på plattformar där unga är som mest aktiva. Hon nämnde bland annat Instagram som museet har använt alltsedan 2015, men Jennie framhöll också en annan social medieplattform som vi under projektperioden kom att stifta större bekantskap med – läs mer om detta i nästa avsnitt.

Utöver fysiska utflykter på brunnssområdet bedrevs arbetet mestadels självständigt hemifrån. Vår sommarjobbare fullgjorde inte hela sin tilltänkta omfattning av personliga skäl, men likväl så har det varit positivt med en yngre förmåga som kan komma in med nya perspektiv och ge lite styrning framåt för oss som museiförening. Den långsiktiga målsättningen är fortfarande att kunna knyta yngre förmågor till arbetsgruppen som bidrar till museets verksamhet som helhet eller utvalda delar. Vi är glada för Jennies bidrag och önskar henne allt gott i framtiden.

Rekrytering & intresseskapande insatser

Det tredje steget i projektet avsåg insatser för att attrahera och rekrytera unga kompetenser till museets ideella verksamhet. Detta genom att skapa ett intresse, incitament och tilltalssätt som lockar unga att engagera sig inom arbetslivsmuseer i allmänhet och Brunnsmuseet i synnerhet.

Tack vare tidigare händelser under projektets gång – dels den unika drönarfilmen och dels tipset om att närma sig ungdomar på deras egna plattformar, kom det tredje benet i projektet att helt och hållet domineras av film. Det tredje steget blev en naturlig uppföljning av det arbete våra skapande ungdomar gjort i tidigare skeden. Det var från början avsatt som en möjlighet att följa upp och utveckla vidare, men det var inte alls planerat att kretsa just kring film. Det har vi definitivt våra ungdomar att tacka för!

Som tidigare konstaterats är YouTube ett medium som används väldigt mycket bland unga. 99% av svenskar 12–35 år svarar att de använder YouTube någon gång, bland 12–25 är det en majoritet som använder YouTube dagligen. För att engagera unga på vårt arbetslivsmuseum så vill vi vara där ungdomarna är, och därför måste vi även finnas på YouTube.

”Dela kulturarvet” – Promofilm

Vi lanserade vår alldeles egen YouTube-kanal den 24 augusti med kortfilmen ”Dela kulturarvet Sätra Brunn”. Filmen tar utgångspunkt från Brunnsmuseets arbete med fria kulturlicenser och plattformar såsom Wikimedia Commons och sociala medier. Videon har som syfte att skapa engagemang kring museets verksamhet hos framförallt en yngre publik, vilket bland annat präglar musikvalet. I filmen förhandsvisades två kommande lanseringar för hösten 2018. Dels den redan omnämnda drönarfilmen, men också ett helt nytt projekt som kallas ”Minecraft by Brunnsmuseet”. Det är kort och gott enskilda byggnader på Sätra Brunn som återskapats och

gestaltats i det populära spelet Minecraft. I skrivandets stund har sex byggnader byggts upp i Minecraft-världen. Förutom den ikoniska kyrkan även tre av totalt fyra badhus i den gamla *badanstalten*, samt badexpeditionen och det intilliggande maskinhuset som försåg badhusen med varmvatten och tallbarrsolja. Själva skärminspelningen gjorde jag med en den fria programvaran OBS – Open Broadcaster Software.

”En porlande historia”

Vår nyväckta fascination av rörlig bild gjorde också att vi av bara farten tog tag i en flera år gammal film. År 2011, flera år innan Brunnsmuseet bildades, gjordes en knappt sex minuter lång film från Sättra Brunn med titeln ”En porlande historia under 300 år – Intro till Sättra Brunn”. Filmen gjordes av Erik Borälv & Jeroen Wolfers och laddades upp på filmtjänsten Vimeo. Men det verkligt unika är att denna film gjordes tillgänglig med Creative Commons-licens. Detta har gjort det möjligt att sju år senare använda denna film som utgångspunkt för den första delen i en helt ny filmserie som vi valt att kalla just ”En porlande historia”. Under september 2018 har denna film uppdaterats med nya bilder och sekvenser, dels bilder med högre teknisk kvalitet, förfinad koppling mellan berättelse och bildspel samt en tidsmässig uppdatering med nya bilder som tillkommit sedan originalet 2011.

Ökad tillgänglighet genom textning

Figur 5. Stillbild som visar den tidigare marknadsgatan, med undertexten "Det här var en tid när hälsobrunnar var på modet".

Med utgångspunkt från det manus som vi transkriberat från filmen vid ett tidigare tillfälle skapade vi svensk undertext till filmen. Undertexten kan aktiveras genom menyn ”Textning”. YouTube har verktyg för att automatiskt generera text till film, men då text-till-tal ännu inte är helt utan felaktigheter rekommenderas att skapa undertexten manuellt. YouTube gör dock detta enklare, genom att systemet automatiskt identifierar sekvenser där det förekommer tal och skapar tomma

texttrutor för att enklare koppla rätt del av manus till rätt bildsekvens i filmen. Generellt är textning ett bra sätt att främja tillgängligheten till filmen, och särskilt när den publiceras online. Men detta är såsom mycket annat en resursfråga, det tar trots allt ganska mycket tid i anspråk för att transkribera och texta en film. Det är också anledningen till varför vi inte har textat våra Kulturvandringar, med 30–45 minuters speltid.

En dålig erfarenhet kring upphovsrätt på YouTube...

Något som också är värt att nämna för er arbetslivsmuseer som funderar på att använda YouTube som plattform är dess något nyckfulla upphovsrättssystem. När vi laddade upp den omarbetade versionen av benämnda film så fick vi omgående en s k ”copyright claim”, som kan sägas vara ett slags upphovsrättsanspråk. Det innebär att ett automatiskt system har identifierat en sekvens i filmen som en kopia av ett annat verk. Den som äger rättigheterna till originalverket kan då välja att ”monetarisera” din film, genom att förse det med annonser där

intäkterna går till ägaren av originalverket. Någon annan kan alltså göra pengar på er film! Eftersom vi valt att inte ha någon intäktsgenerering via vår YouTube-kanal så kommer annonser normalt sett inte att visas. Om nu inte någon gör just som i det här fallet.

Upphovsrättsanspråket kom från ”AdRev for Rights Holder” och gällde bakgrundsmusiken i filmen, som består av låten ”E” av artisten Frozen Silence. Det som gör anspråket väldigt märkligt är att artisten licensierat detta verk med en Creative Commons-licens, med villkoren BY-NC-SA. Verket är därmed per definition fritt att använda – utan kostnad – såvida de tre uppställda villkoren är uppföljda; BY (Attribution) innebär att upphovsmannen erkänns. Detta har vi gjort både i filmens eftertexter och videobeskrivningen. NC (Icke-kommersiell) innebär att licensen gäller enbart för aktörer utan kommersiellt vinstintresse, vilket Brunnsmuseet på inget sätt har. SA (Dela-Lika) innebär att bearbetningar av verket måste delas vidare på samma villkor som originalet. I detta fall valde vi att används exakt samma Creative Commons-licens som ljudspåret. Eftersom anspråket enligt vår uppfattning var helt felaktigt så gjorde vi ett bestridande. Företaget i fråga släppte sitt anspråk, med resultatet att vår film ligger kvar utan intäktsgenerering. Det är förstås ett kvitto på att vi hade rätten på vår sida. Tyvärr så drogs dock ingen lärdom, eftersom exakt samma anspråk dök upp igen när vi publicerade den avslutande filmen där det aktuella klippet ingår. Således behövde vi göra ännu ett bestridande.

Det är minst sagt problematiskt att stora aktörer systematiskt utnyttjar system för att med juridiska medel försöka tjäna pengar på mindre aktörers ideella verk. Affärsidén bakom detta företag är att ”bevaka” andras upphovsrätt som en slags juridiskt ombud, men företaget tyckt också ha en lång tradition av att åberopa rätten till material som företaget inte har exklusiv rätt till. Det tar inte minst tid, kraft och kreativ skaparglädje att behöva besvara felaktiga anspråk, så vi får hoppas att dessa oseriösa aktörer kommer motarbetas av YouTube.

...Men mer film är på gång!

Trots de tråkiga erfarenheterna kring upphovsrättsanspråket för den första delen, så har vi redan börjat arbeta på kommande delar i filmserien, med manusskrivande och framställning av bildsekvenser. I pipeline finns just nu två idéer, en film om badandets historia på brunnen och en film om vattnets och brunnsdrickandets historia.

Den senare delen går under arbetsnamnet ”En porlande historia: Upprinnelsen” och ämnar göra en djupdykning i de historiska källorna och försöka sammanfatta kunskapsläget kring Sättras grundande utifrån dess verkliga fundament – det mineralrika vattnet. Medan den första delen i filmserien sammanfattar Sättra Brunns historia som en översikt, tar den andra en mer avgränsad och tematisk inriktning. På nästa sida finns kan du se bilder från inspelningen av en scen av Trefaldighetskällan, den mest framträdande av Sättras alla källor.

Den korta videosekvensen laddades upp på Wikimedia Commons som ett bidrag till tävlingen Wiki Loves Monuments, i kategorin Arbetlivsmuseer. Tanken är att denna sekvens ska kunna illustrera vattenkällor i allmänhet och i förlängningen kunna användas av andra i sina filmer.

Figur 6a. Kamera-setup: Olympus OM-D E-M5 med 14-150/4,0-5,6 zoomobjektiv monterat på stativ.

Figur 6b. Resultat (stillbild från videosekvens).

Film – bereder väg för framtiden?

Film är ett förhållandevis nytt medium för vårt museum som vi hoppas kunna utveckla mera framöver. När så ekonomin tillåter, kan vi förhoppningsvis även anlita ungdomar som filmassistenser eller varför inte regissörer? Vi är övertygade om att filmmediet är en möjlig inkörsport för att engagera unga på arbetslivsmuseer, både för att det är roligt att skapa men också för att film är ett attraktivt medium som idag upptar en stor del av ungdomars vardag. Det handlar också om att göra museet inbjudande för en ny generation. Det är förmodligen inte med vår fysiska utställning som vi har den bästa chansen att nå ut till en ny generation ungdomar. Det sägs att en bild säger mer än tusen ord. Men vad säger då inte 30-60 bilder i sekunden? Det förgångna är sällan fångat på film, men med olika verktyg går det även utifrån en mängd stillbilder producera rörlig bild, förstärkt med bakgrundsljud och kanske berättarröst.

”Mitt eget exempel”

Jag tror arbetslivsmuseerna kan erbjuda ett sammanhang, ett ramverk inom vilket ens intressen kan frodas och utvecklas. Så var det för mig när jag knappt fylla 19 år gammal bjöds in till att vara med i Brunnsmuseet. Med museet fick jag inte bara några fantastiska människor att lära mig av, men också resurser i form av datorer (dem Raspberry pi som museet än idag använder som presentationsteknik i vår fysiska utställning) och ett förtroende att skapa fritt. Jag fick uppdraget att konfigurera dessa datorer så att det bara skulle vara att slå igång strömmen och sedan skulle innehållet upprepas oändligt antal gånger innan det var dags att stänga för dagen. Det var inte särskilt avancerat, och har inte blivit det på senare tid heller, men det är likväl en stolthet att ha skapat något som fungerat så bra under så många år.

Det är fem år sedan nu. Jag ägnar min tid åt mycket annat än att skriva bash-script (som det heter...). Idag har jag på eget initiativ utvecklat mitt engagemang till att även uppdatera museets sociala medier på fem olika plattformar, varav YouTube och Pinterest de allra senaste. Jag har också åtagit mig att skriva bidragsansökningar, vilket gjort att Brunnsmuseet kunnat genomföra detta projekt. Jag fick också axla konsekvensen av att ansökan beviljades, genom att författa

denna rapport... Jag vill med detta belysa att engagemang frodas bäst när det finns möjligheter att utvecklas, att gå in på nya banor och nya projekt. Ni som idag har unga engagerade i era arbetslivsmuseer, så vill jag uppmuntra er att följa ungdomens utveckling. Bakgrunden till att jag började föra ut Brunnsmuseet på sociala medier är att jag flyttade från Sala (brunnens hemkommun) till Uppsala, och därefter vidare till Gävle där jag idag är permanent bosatt. De sociala medierna var ett sätt att kunna arbeta och utveckla engagemanget, utan att kunna vara så mycket på plats. Detsamma gäller projektet Open Sources Sättra Brunn, som i sin konstruktion är tänkt att fungera oberoende av tid och plats.

Vilka är annars ungdomars första referenser när de börjar söka jobb? Många brukar säga att det är praoplatsen. Syftet med prao att lära sig om hur en vanlig arbetsplats fungerar. Somliga skulle säkert se det som en av praktikens huvuduppgifter att förmå ungdomen att kompromissa med sina egna intressen. Men i ett arbetslivsmuseum är det just ungdomens egna egenskaper, intressen och drivkrafter som bör beredas plats och utvecklas. Att göra det man älskar - men också visa vad man kan. Skapar grogrund för att utvecklas. På detta sätt kan ideella aktörer bidra med så mycket mer än en vanlig reguljär arbetsplats – och det ideella bör därmed också erkännas status som en verklig arbetslivserfarenhet.

”Bara varit början på en resa”

Bland de tidigare projekten som fått stöd för att engagera unga på arbetslivsmuseer har många varit olika typer av sällanhändelser, såsom ett kollo, en segling, en restaurering, etc. Många av projekten har engagerat många ungdomar under en sommar, vilket förstås säkert varit roligt under den tiden det varade. Men ambitionen att engagera unga på arbetslivsmuseer borde varje fall som ambition ha att ungdomar ska känna sig förmögna och intresserade att kunna fortsätta och utveckla engagemanget även efter att projektet är slut. Jag uppmanar till en strategisk handlingsplan för detta. Har ni ingen sådan, inga bekymmer – det har inte vi på vårt museum heller. Men frågor som jag tänker mig behöver ställas för er som vill engagera unga är,

- Är det möjligt för utomstående att förstå vad vi (som engagerade) egentligen gör?
- Är vi öppna med vår ambition gentemot vår omvärld?
- Ställer vi rimliga krav på den som erbjuder sin tid?
- Är vi beredda att anpassa oss efter omvärlden?
- Finns det något mervärde med att engagera sig, framför att vara en passiv åskådare?
- Finns det något vi som arbetslivsmuseum kan erbjuda som ungdomen inte redan har?
- Har vi inneboende strukturer som eventuellt utestänger unga?
- Vilka fördomar har vi, och hur ska ungdomen få bemöta dem?

Följ oss

Fortsätt gärna följa oss genom våra sociala medier! Vi finns på Facebook, Instagram, Twitter och Pinterest med namnet Brunnsmuseet. Glöm heller inte att prenumerera och aktivera notiser för vår YouTube-kanal. På kanalen finns flera filmer som skapats som del av projektet.

Har du glädje av rapporten eller någon fråga, tveka inte att höra av dig!

Sätra Brunn/Gävle den 27 november 2018

Gustav Lundin
Projektsamordnare
gustav.lundin@outlook.com

Arbetsgruppen för Brunnsmuseet Sätra Brunn
Urban Hjärnes väg 5, 733 95 SALA
museet@brunnsmuseet.se
Org.nr: 802508-1863

Stöd oss gärna med valfri summa:
Swish 123 227 94 79 eller bankgiro 786-1966.
Tack för ditt bidrag!

